

*Schetsontwerp voor de
toekomstige inrichting van
Groot Mijdrecht Noord-oost*

Op 6 juli 2009 hebben Provinciale Staten (PS) van de provincie Utrecht besloten de polder Groot Mijdrecht Noord (GMN) in te richten als robuust, zelfstandig functionerend moerasgebied. In het verlengde van het besluit hebben Provinciale Staten aan Gedeputeerde Staten (GS) opgedragen op zo kort mogelijke termijn een Inrichtingsplan voor Groot Mijdrecht Noord op te stellen. Eén van de uitgangspunten daarbij is het streven naar maatwerkoplossingen voor de bewoners aan de randen van GMN-oost. De opdracht is uitgewerkt als Schetsontwerp.

Opdracht

De provincie Utrecht heeft de opdracht voor het opstellen van het schetsontwerp gegund aan de Dienst Landelijk Gebied. De natuuropgaven zoals geformuleerd in het *Plan van Aanpak de Venen* (1998), het *Natuurgebiedsplan de Venen* (2001) en het *Herijkt Plan de Venen 2007* vormden het kader voor dit schetsontwerp.

Dit houdt in dat in het oostelijk deel van GMN 395 ha natuur wordt ontwikkeld. Het natuurdoel is het realiseren van een grootschalig begeleid-natuurlijk laagveenmoeras, dat dient als kerngebied voor moerasvogels in de omgeving.

Natuurdoelen en hydrologie staan in het ontwerp van de inrichting centraal. Daarnaast besteedt dit schetsontwerp aandacht aan de aspecten recreatie, cultuurhistorie, archeologie, landschappelijke inpassing en leefbaarheid voor bewoners.

Visie op de inrichting van GMN-oost

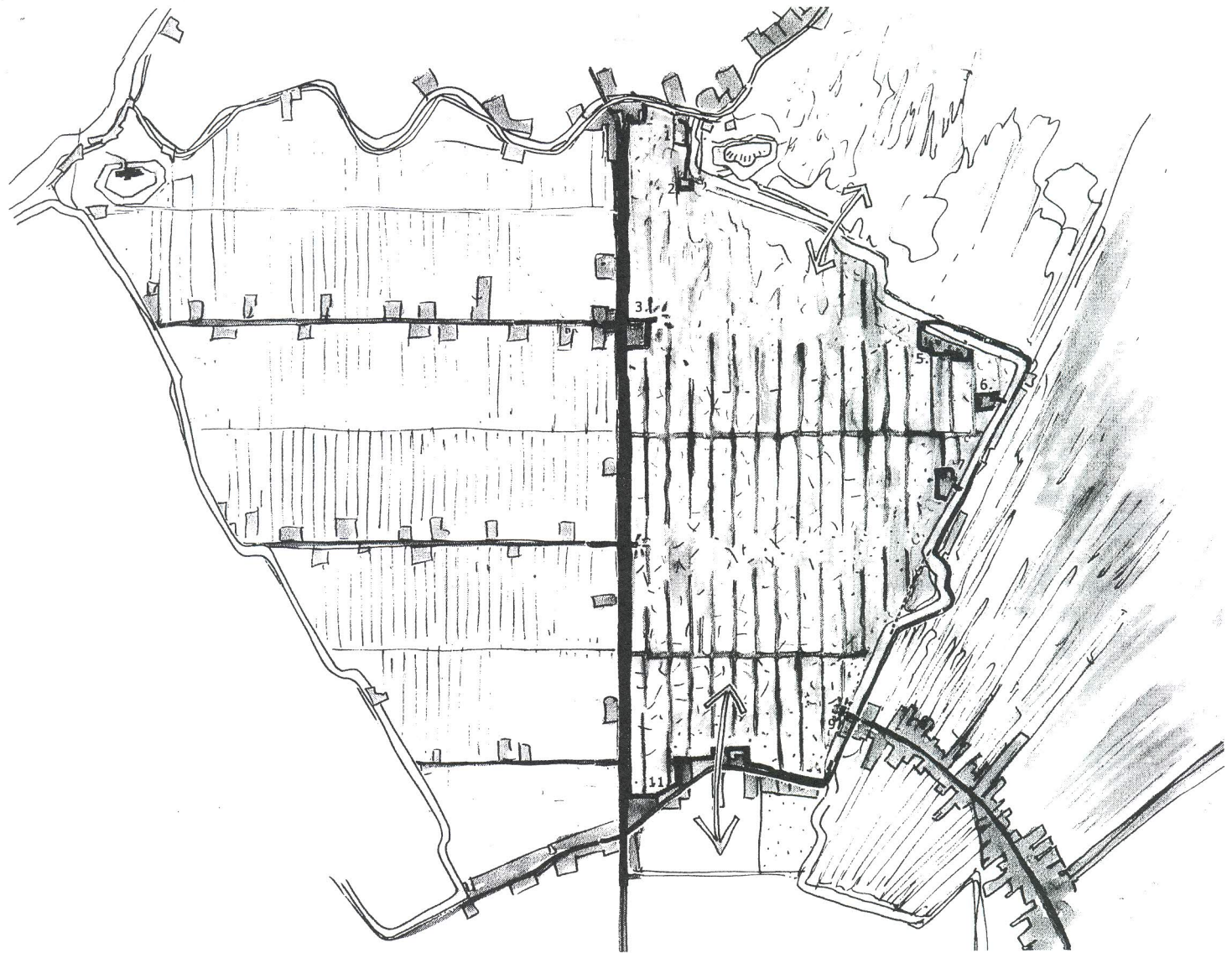
Wil een groot moerasgebied zelfstandig kunnen functioneren en bronpopulaties kunnen herbergen van soorten als roerdomp, grote karekiet en purperreiger, dan moet het eigenlijk een oppervlak hebben van 500 ha. Groot Mijdrecht Noord-oost voldoet niet aan deze eis, tenminste: niet als het op zichzelf staat. De beschikbare oppervlakte zit aan de ondergrens van wat minimaal nodig is.

Toch is het mogelijk dat het gebied gaat functioneren als kerngebied voor moerasvogels. Dan moeten in het hele beschikbare areaal binnen Groot Mijdrecht Noord-oost geschikte condities voor moerasvogels heersen én moet er samenhang zijn met omliggende gebieden, waaronder Marickenland, De Botshol en nog te ontwikkelen natuur in Groot Mijdrecht Noord-west. Dit moerasgebied zal dan een belangrijke schakel zijn in de Groene Ruggengraat.

Kernpunten van het Schetsontwerp

Op basis van deze principes is het Schetsontwerp Groot Mijdrecht Noord-oost opgesteld. De essentie van het schetsontwerp is weergegeven op de plankaart die ook als bijlage B bij dit ontwerp is gevoegd. De kernpunten zijn:

- Combinatie van land en open water, beide met verschillende soorten vegetaties: rietvelden, zeggen / liesgrasvegetaties en ondiep water begroeid met waterplanten.
- Natuurlijk verlopende fluctuaties in het waterpeil, met hogere waterstanden in de winter (75 centimeter peilverhoging tot NAP – 5,95 m) en lagere waterstanden in de zomer (25 centimeter peilverhoging tot NAP – 6,45 m). Dit geeft ruimte voor een peilfluctuatie van 50 centimeter (flexibel peilbeheer). Ook over een periode van meerdere jaren kan het peil schommelen.
- Verwijdering van de fosfaatverzadigde bovengrond. Hierdoor verdwijnt een grote vracht aan voedingsstoffen die anders een negatief effect op de waterkwaliteit zouden hebben.
- Brede natuurvriendelijke oever langs de Hoofdtocht.
- Behoud van markante cultuurhistorische landschapselementen, zoals de open schootsvelden van Fort Botshol en Fort Waver-Amstel (Stelling van Amsterdam).
- Recreatievoorzieningen langs de randen van het natuurgebied. Geen doorgaande fiets- en wandelpaden, wel beperkte toegang vanuit de randen van het gebied.
- Handhaving van bewoning langs de buitenranden van GMN-oost, voor zover de bewoners dat zelf willen. Hydrologische maatregelen, zoals de aanleg van een kade en een buffersloot meestal in combinatie met drainage en/of een pompinstallatie, beschermen de bewoners tegen mogelijke effecten van het opzetten van het waterpeil in het nieuwe moerasgebied.

Legenda

Inundatieriet en open water

Waterriet en ruigte

Zegge- en liesgrasvegetatie

ecologische verbinding naar omgeving

recreatieve invulling 'landhoofden'

Bebouwingsclusters met nummers

Struinpad aan rand van gebied

Schetsontwerp voor de nieuwe inrichting van Groot Mijdrecht Noord-oost
(zie voor toelichting de hoofdstukken 4 en 5) bron DLG

Het moerasgebied dat zich zo kan ontwikkelen, vormt een grootschalig mozaïek met talrijke gradiënten, die ecologisch en waterhuishoudkundig met elkaar in verbinding staan. Het nieuwe moeras heeft kernkwaliteiten die het gebied nu niet heeft en die ook in de omgeving niet zijn te vinden. Voor moerasvogels zoals roerdomp, grote karekiet en purperreiger zal Groot Mijdrecht Noord zich tot kerngebied kunnen ontwikkelen. Op basis van onderzoek tot nu toe zijn geen significante negatieve effecten op de bredere omgeving te verwachten, noch waterhuishoudkundig, noch in de sfeer van externe werking op naburig Natura 2000-gebied.

Invloed bebouwing langs randen op natuurdoelstelling

Conclusie uit het onderzoek van Bureau Waardenburg is dat bebouwing in het gebied de noodzakelijke ontwikkeling van een aaneengesloten eenheid nat rietland onmogelijk maakt. Dit betreft de bebouwingsclusters 4, 8 en 10 (zie kaart in bijlage C). Daarnaast zullen het ruimtebeslag en de versturende werking van de bebouwing redelijk veel (cluster 10) tot grote (clusters 4 en 8) negatieve invloed hebben op de kwaliteit van het moeras. Ook de interne aaneensluiting van het moerasgebied wordt beïnvloed door de bebouwing en infrastructuur van met name de clusters 4 en 8. Als deze clusters blijven bestaan, kunnen de hoofdoelen voor GMN-oost niet worden gehaald, omdat dan de ruimte ontbreekt om grotere moeraseenheden in te richten. Deze conclusies bevestigen het statenbesluit van 6 juli 2009, namelijk dat alle aanwezige agrarische gronden en alle aanwezige bebouwing in het oostelijk deel van GMN moeten worden aangekocht en dat de aangekochte bebouwing moet worden gesloopt.

Het ecologisch onderzoek laat ook zien dat het gerechtvaardigd is om, in uitzondering hierop, daar waar bewoners van de buitenranden van GMN-oost wensen te blijven, voor hen een uitzondering te maken. De te verwachten negatieve effecten van deze bewoningsclusters op de te ontwikkelen moerasnatuur zijn acceptabel. Het gaat in dit geval om de bewoningsclusters 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9 en 11 (zie kaart in bijlage C). Het ruimtebeslag en de versturende werking zijn over het algemeen gering. Van een negatieve invloed op de interne aaneensluiting en de externe verbindingen met omliggende natuurgebieden is geen sprake.

Hydrologische effecten op de omgeving

De hydrologische effecten van het schetsontwerp zijn doorgerekend. Daaruit blijkt dat aan de randvoorwaarden wordt voldaan:

- De totale hoeveelheid kwelwater die uit de polder moet worden afgevoerd daalt enigszins.
- De effecten op de grondwaterstand in de omgeving zijn hooguit beperkt: in het westelijk deel van Groot Mijdrecht Noord is de verhoging van de grondwaterstand maximaal 2 cm en ten zuiden van het Waverveense Pad maximaal 3 cm. Buiten het plangebied, aan de kant van de Vinkeveense Plassen bij Achterbos, zal het grondwater maximaal 2 cm stijgen. Alleen in polder de Ronde Hoep en in polder Nellestein (nabij Botshol) stijgt het grondwater maximaal 8 cm, maar dit zal naar verwachting geen problemen opleveren. Zonodig kunnen deze effecten worden tegengegaan door middel van aanvullende inrichtingsmaatregelen.
- Door de maatregelen in GMN-oost neemt de kwel toe in het westelijk deel van polder Groot Mijdrecht Noord en in Marickenland. Ook dit zal tot weinig problemen leiden, hooguit moet ergens een iets grotere duiker worden geplaatst.
- De chloridenvracht die op het boezemsysteem wordt geloosd, blijft vrijwel gelijk. Daarmee wordt voldaan aan de randvoorwaarde dat die chloridenvracht niet mag toenemen. Voor de concentratie van het zout geldt dat die in het begin licht stijgt (ca 3 procent) om op termijn weer af te nemen.
- Naar verwachting blijft in het natuurgebied een gradiënt van zoet naar meer brak water bestaan. Dat is positief voor de ecologische ontwikkeling en biodiversiteit van het moeras.

Scheiden zoet-zout

PS hebben op 6 juli 2009 besloten om het idee van het scheiden van zoet en zout kwelwater in Groot Mijdrecht Noord-oost uit te werken, zodat de voor- en nadelen kunnen worden afgewogen. Door de scheiding blijven aan de zuidkant enkele gebieden (in droge perioden) gevrijwaard van verzilting. Aan de noordkant blijft de zoutbelasting van de boezem gelijk. Het uitgeslagen volume neemt weliswaar af, maar de concentraties worden (in elk geval bij het

uitslagpunt) hoger. Voor een betere afweging is het nodig de positieve en negatieve effecten te kwantificeren, met name de veranderingen die optreden in het boezemsysteem. In deze fase van het schetsontwerp kan dus nog geen besluit worden genomen over de scheiding. Wel is duidelijk dat de maatregel eenvoudig is in te passen in het ontwerp. Voor de ontwikkeling van natuur in GMN-oost zelf is de maatregel echter niet optimaal. Ook zijn er extra kosten aan verbonden.

Kosten

Om het gebied te kunnen inrichten, moeten alle agrarische gronden in het oostelijk deel van GMN worden aangekocht. Hetzelfde geldt voor de daar aanwezige bebouwing die moet worden gesloopt. Als bewoners van de buitenranden van GMN-oost echter wensen te blijven, kan voor hen een uitzondering worden gemaakt. De kosten voor de inrichting van GMN-oost zijn begroot op 67,5 miljoen euro. Hierbij is uitgegaan van aankoop van 25 procent van de bebouwing (zes woningen/bedrijven) langs de buitenranden tot 2018. Aankoop op basis van vrijwilligheid is immers een langzaam proces. Het is niet te verwachten dat dit in 2018 al helemaal is gerealiseerd. Dit kan langer duren. Bij de aankoop van de gronden en de woningen wordt uitgegaan van een bedrag dat overeenkomt met volledige schadeloosstelling.

Vervolgonderzoek

Voordat de uitvoering kan beginnen, moet het schetsontwerp concreter worden en is aanvullend onderzoek nodig, onder meer naar:

- de effecten op De Botshol
- de gewenste afplaggingsdiepte van de fosfaatverzadigde bovenste bodemlaag
- scheiden van zoet en zout kwelwater
- hydrologische effecten op de omgeving.